

D E J U R E
SACRAE
REGNI HUNGARIAE
C O R O N A E
IN TERRAS
RUSSIAE RUBRAE.

András Móra

P E S T I N I,
T Y P I S T R A T T N E R - K Á R O L Y I A N I S 1831.

Omnis tanta debet , Publico , quanta potest.

Obligationis hujus intima persuasio, sociusque nisus, tum Altissimae Resolutioni, tum vero Patriae desideriis proxime praeteritis Regni Comitiis manifestatis — quantum possem, — pro viribus respondendi, me eo animavere, ut is, qui disceptationibus Historico-Diplomaticis me minime parem sentio, Jus antiquissimum Sacrae Regni Coronae deducere susceperim. Confidens, rei ipsius, quam occipio, bonitatem, diplomaticae sagacitatis defectum, abunde suppleturam. In Historia Juris non sic, ut alibi, forte etiam Conjecturis probabilibus in defectu mathematice verarum probarum saepe dum, et quando aliquantulum supplere non nefas — hic, ubi de factis dumtaxat agitur, — talia sola, sunt Authoritas — ad Historiam Factorum igitur, et Facta ipsa me provocabo, quae, vel e scriptis autoritate donatorum Historicorum, quorum ubi tantum poteram, constructionibus, verbisque, et expressionibus retentis, excerpti, vel quae e Diplomaticis per eosdem ibi adductis, partim ex originalibus, partim vero eorumdem authenticis copiis haus. Quare, quae, et ubi legerim? exemplo ubique provocatus — si inter plures collatorum Autho-

rum observassem differentias, has criticae, quantum valeo, subjici, horumque opinionem secutus, quorum vel probatior esset fides historica? vel minor pro assertis scribentis interessentia. Igitur sine metu gravitiae Recensionis Historicorum, vel nefors Diplomatarum, scriptum, quod nisi Amicus me animasset, scrinia mea haud relictum erat, his Paginis Lectorum miti Judicio, fateor, non meo consilio substerno. Orans, ut etsi juste omne meritum scribenti, opellaeque negarent, reflectentes per me haec nisi in compendium redacta exstisset, quae probatores uberioris demonstrassent, voluntatem tamen ipsam juxta virium exigentiam ex animo votis Patriae respondendi non demeriti loco habere dignentur. Quam felicissimum me reputaturus, si id, quod debilis ego modo intendissem, alii exemplo meo excitati non alium, quam quem scribendo sincerum habuisse finem, supposituri, plura valentes, et audentes, in hac, vel alia materia Patriae praestare properaverint.

Dabam Pestini die 19. Martii 1831.

*Andreas Dessewffy de Csernek et Tarkeö,
S. C. et R. Ap. Majest. Camerarius.*

Hunnorum exemplum Gens Hungara imitata, iterum per Provinciam Russiae Susdal, et Civitatem Kiow juxta Thurotzii Anonymum Duce Almo traducta est. *Vid. Steph. Katona Criticae Regum Hungariae Historiae Tom. I. paginam 63^{am}* Scriptores in Annis, quibus hoc factum, inter se differentes sunt. Nestor enim Saeculo XI. vivens, Ugros Anno post Christum 898. Kiow transiisse, et ad Boristhenem consedisse dicit, dum Anonymus contra eosdem Anno 884. Asia egressos statuere mavult. Nos, si cum Cl. Pray Authore dignissimo authoritate, opinionem prioris, Decade tardiorem, ac Hungaros quatuor Annos in hoc itinere probabiliter extraxisse credamus, donec tantarum Terrarum spatia emetiri, Ruthenos, et Cumanos vincere, priorum Provincias subjugare, Kiowiam obsidione cingere, Ducesque adversos ad deditioinem, et tributum annum stringere potuerint, concedamus — profecto, Annus occupationis per Hungaros Terrarum Russicarum, vel Ruthenarum, seu Rossiae Rubrae quae constitit, Terris, Volhiniae, cum Palatinatibus Kiow, Braclaw, Kaminięc, Lusc, Chelm, Belcz, et Lemberg, certissimus 888us statuendus. *Vid. ibid. pag. 64 — 67.*

Almus relictā brevi tributaria prout supra attactum per se redditā Civitate Kiowiensi secundum Duneczium (Tanaim minorem) et Boristhenem, Orasque Euxini, usque Bogum unius diei circiter ab ipso Kiow distantia ad Urbem Sarcel (forte Sárhely) Hungaros suas Sedes figere jussit. *Ibid. pag. 77.* Fama subjugatorum Kiowiensium Russorum, bellicaeque virtutis Hungarorum metus, vicinum Ducem Lodomeriae Vlodomirum, vel Vladimiriū (a quo nomen Provinciae haesit) percellentes, eo determinavere, ut omnem resistentiam irritam existimat, muniisque oblatis Almo obviam processerit, eundem Dominum suum salutans, *hiç Portas Residentiae suae Halicz* (a qua nomen Galiciae) aperiens se, *Principatumque suum pactati anni Tributi oblatione Hungarū obnoxium effecerit.* Almus cum suis isthic per unum Mensem carpsit quietem, sine ultiro sanguinis effusione antiquissimo omnium Acquisitionum titulo, Jure quippe fortioris *sibi, successoribusque suis Provinciarum Halicziae, et Lodomeriae Dominium asse- ruit Anno 888. vid. ibid. pag. 99.* Bellicosis occupationibus nutritae Genti quies invisa — quare subjugatis Kiowiensibus, Tributariis Haliciae, et Lodomeriae Provinciis redditis, ultiro occupando versus Pannionam procedendi, Hungari animum adjecere, mox montes Carpathicos transcendentes, modernumque Comitatum Ungh ab iis forte sic nominatum veterum Cumanorum sedem 889. irruentes, retentis Russicis occupationibus conseedev-

runt. In idem tempus incidit adventus ad modernam Hungariam Antenatorum nostrorum, quo secundum Porphyrogenitum (*conf. Russ. Tom. I. pag. 14.*) eosdem aliquamdiu in vicinia urbis Kiowiensis ad Boristhenem, Annis tribus cum Populis Császaris dictis habitasse legimus, *Vid. Kat. Tom. I. pag. 108. et seq.*

Quid per Hungaros in Russia Rubra factum sit usque tempora Belae? neque satis constat, neque satis certum est. Id unum maxime verosimile Gentem nomadicae vitae asuetam peragrando mox hanc, mox aliam tributariorum Provinciarum repetito reditu sub Dominatione sua retinere novisse, donec perpetuum Juris exercitium in easdem Bela Rex Hungariae Anno 1185, coronato jam in Regem filio suo Emerico (Henrico) in Hungaria, alterum filiorum Andream, Juvenem ferventis indolis devicto Wlodomerio Duce Haliciae Dominum designando, induceret. Cromerus, cuius narrationes saepe sola dispositione scribentis nituntur, Andream turpis modi Haliciae captae incusat, sed quia talismodi criminis nec quidem coaevus ferme scriptor Bugufalus Episcopus Posnaniensis Saeculo 13. vivens, ex quo Cromenus narrationes suas hausit, meminisset, — *vid. Sommersb. Tom. II. pag. 48.* sugillationem fuisse credendum. Isthic enim legitur quidem, Wlodomerium Haliciae Ducem per Casimirum Poloniae Regem solio turbatum, huicque sororinum suum Romanum substitutum; dejectum Wlodomerium ad Belam Hungariae Regem pro auxilio im-

petrando confugisse, quem *Jus suum* favorabili adeo occasione se porrigente renovare volentem, usum, exullem recurrentem ne filio Andreae Domino Russiae Rubrae designato, praejudicare possit, ergastulo includi curavisse, sed exculpatur etiam dura Belae in Wlodomerium sententia — — hic enim ob veneno sublatum fratrem Romanum, se tam Principatu, quam gratia Belae Regis indignum effecerat, coeteroquin utut ex connubio cum Vidua Ladislai II. Juditha, Boleslai Hrivoscii, ac Zbislavae Ruthenae fille Romanus natus fuerit: ex secundo nisi matrimonio susceptus erat, igitur natales hi eidem Jus ad Principatum in obversum Ladislai II. Successorum, velut primi matrimonii prolium, dare nequivissent. *Vid. Kat. Tom. IV. pag. 305 — 309.*

Bela a promulgata Cruciatorum expeditione rerum Haliciae turbulentarum necessitudine detentus, attentionem in Provincias Russiae Rubrae recaptivandas convertere necessitatus exstitit, Wlodomirus enim corruptis Custodibus carceres egressus, a Casimiro Poloniae Rege, cuius justam rapinis, et excessibus diversis per universam Poloniam exercitis jam prius moverat indignationem, in gratiam rursus receptus, Haliciaeque Principatu ejus auxilio restitutus est, *ut Bugufalus apud Sammersb. Tom. II. pag. 42. refert, ac idem Cromerus Libr. VI. pag. 166. narrat, Kat. Tom. IV. pag. 337.* usque 340. Sed non virtus bellica virtutem Hungarorum superavit — debilis locus urbis Halicz ligneae obsessis

Hungaris infirmum tantum fuit Praesidium, quare multitudine obsidentium hostium Polonorum populorum oppressi miserum urbis Halicz reliquere locum — amissum Halicz amissio tetius Provinciae secuta. *Vide Histor. Rer. Pol. Tom. I. pag. 34.*

Posteaquam Poloni multorum flagitiorum reum Włodomerum Hungaris depulsis novitus in Solium Regale evectum semper eundem. qui prius fuisse, experti, dolenter tulissent, Lechitarum Regni securitatem rupto cum Hungaris foedere exspirasse arbitrati, odio in Ducem sibi obtrusum ultro celare nequirent, Bela Hungariae Rex exiguum resistantiam metuendam, habiturumque perspiciens, eruptum Dominium Provinciarum Russiae Rubrae renovaturus, Solioque turbatum filium Andream ulturus, cum exercitu Haliciam irruit, cuncta longe latetque vastare coepit, hostes ad pari ratione rependenda coegit. Deripiebantur igitur abutrinque oppida, vici, vastabantur agri, ac omnis generis hostilitates exercitae, donec praevie triennibus Induciis pactatis, singula partium bellantium, quaequea instituto Patroni sui, Poloniae quippe Rex Sancti Adalberti, Hungariae vero S. Stephani sponderent, in futurum durabilem amicitiam. Puncta quidem Conventionis non ad nos pervenere omnia, sufficiat his, Hungaris praejudicium nullum illatum fuisse, quia nullus Scriptorum, nec quidem Polonus praelaudatus Episcopus Bugufalus adtingit, *Regem Hungariae Haliciae renunciasse* — imo potius collimar: potest

non absque fundamento, quod quia Nicolaus Palatii Regis Poloniae Comes, Vir opinione validus omnem conatum eo direxisset, ut *status pristinus reduceretur*, verosimile fieri, Belam Hungarorum Regem in Halicensem Ditionem, et reliquam Russiae Rubrae partem, Jus non tantum ultro, porroque retinuisse, sed quia Galiciae quoque Regis titulum primus omnium Regum, Hungariae adjecerit, ex asse primum Regem Hungarorum Galiciae quoque Regem fuisse. Vestigium primum usus hujus tituli est documentum, quo Michael Antistes Scardonensis Virginibus Belgradensibus Jadram ad Sanctum Demetrium transpositis, agros quosdam frugiferos in Bubniano, loco suae Dioecesis situatos adjudicaverat „Anno ab Incarnatione Domini 1189. Mense Maji 2. adstante Indictione 7-ma temporis eiusdem Domini nostri Belae gloriosissimi Regis Hungariae, Dalmatiae, Croatiae, Ramaeque, et Galiciae etc.“ — et ab hoc inde tempore Bela Haliciae Regis titulo usus, talem in Successores quoque transmisit. *Vid. ap. Farlat. Tom. IV. pag. 12. conf. Kat. Tom. IV. pag. 341 — 345.*

Quod Andreas II. ab antecessoribus haereditatum Jus hocce ultro egregie asseruerit, ex Diplomate Ecclesiae Strigoniensi collato conspicuum „In nomine Sanctae Trinitatis, et Individuae Unitatis, Andreas Dei gratia Hungariae, Dalmatiae, Chroatiae, Ramae, Serviae, Galiciae, Lodomeriaeque Rex in perpetuum etc.“ Datum per manus Gotfriedi Orediensis Praepositi, Aulae

Regiae Cancellarii, Anno Dominicae Incarnationis 1206.
Reper. illud. in. *Bibl. coll. Coquelin.* Tom. III. pag. 133.
Bibl. Patachich conf. Kat. Tom. V. pag. 33. *Cromer.*
Lib. VII. pag. 174. et 175. — 183. *Dlugoss Lib. VI.*
 pag. 604. *Kat. Lib. IV.* pag. 305. — In alio Diplomate quoque, quo Canonicis Regularibus S. Sepulchri Hierosolymitani Glogoniciensibus in Crisiensi Comitatu septem villas cum amplis immunitatibus contulit, se ultra Regem Galiciae et Lodomeriae in perpetuum nominat. Datum est illud per manus Roberti Albensis Praepositi, et Aulae Regiae Cancellarii Anno Dominicae Incarnationis Anno 1207. *Vid. Farlat, Tom. V. p. 357. et Kat. Tom. V. pag. 53.*

Hic Rex expeditione contra Ruthenos occpta, non tantum Haliciam, quae sub Patre suo amissa fuit, recuperavit, sed Lodomeriam quoque novo Jure assernit, quare hic primus, uti ex praemissorum Diplomatū exordiis patet, se Lodomeriae quoque Regem nominare coepit. Quod autem Ruthenia Anno 1207. jam Andreae Regi paruerit, ex Literis Innocentii Pontificis, quibus Gregorium Cardinalem ad Hungariam, et Rutheniam expeditivit, ut *Regionem illam, Hungariae obnoxiam ad unionem cum Ecclesia Romana perducat* — — — demonstratur apud *Ballucz Rom. IV. pag. 17. LXE. 137. Kat. Tom. V. pag. 74 — 77.*

Oportuit certe Gregorium Cardinalem missioni suaे pro voto mittentis respondisse, quia dum Anno 1208.

Andreas Rex Pontifici Innocentio insinuans , qualiter ex-
 petitum filium suum Colomannum per Primores Galiciae
 in Regem , medio Joannis Archi-Episcopi coronandum
 constituisset , subjungit , *Ruthenos utique in Fide Ro-
 mana perseveraturos.* Hac relatione Pontifici facta ,
 abunde Andreae Dominium in Russia hoc tempore praeha-
 bitum probatur. Quomodo enim quis Regum de statu Pro-
 vinciarum ad tertium pertinentium interrogari possit ?
 vel quomodo se ad responsum interrogatus immittat ?
 Polonus quoque Scriptor *Dlugoss. ad Annum 1208.*
Lib. VI. pag. 604. in rem hanc uberior sequentia re-
 fert „Andreas a Ruthenis suppliciter oratus , ut filium
 „suum Colomannum eisdem in Dominum praeficeret ,
 „offerentibus , se illi fide , et devotione sincera parituros .
Conf. Kat. Tom. V. pag. 214. Plura quoque praesto
 sunt Diplomata Andreae Dominium in Russiam Rubram
 exercitum adtestantia. Ita Regem Galiciae , et Lodome-
 riae in perpetuum se nominare pergit in Diplomate certo
 Anno Domini 1212. per manus Magistri Thomae Aulae
 Regiae Cancellarii , et Praepositi Seibiniensis expedito ,
 quo Praefecturam Budensem quoad certos fundos indemni-
 sat. *Vid. MS. Batthyány. Confer Kat. Tom. V. pa-
 gina 154.*

Hoc non obstante tamen , quia e re fuisset Polono-
 rum Scriptorum dominationem Andreae in Russiae Ru-
 brae Provincias septem annis haud interrupta serie , ut
 e supraadductorum Diplomatum combinatione claret ,

exercitam, in dubium vocare, perplexam, et obscuram reddere nituntur Historiam, si non malevole induci tentatas tenebras quisque combinans facillime dispellendo foret. Talismodi confusionis intentatae exemplum sit nobis error ille chronologicus in narratione de Romano, et Lodomerio Ducibus, quos post mortem Wladomiri Patrui Haliciam auxilio Polonorum Anno adhuc 1198. vindicasse volunt. *Vid. Crom. Lib. VII. p. 174.* ubi tamen Annales ab Academia Petropolitana vulgatae perhibent, Anno 1209. Hungaros ejecto Duce Wlodomero Igoreviczio, Romanum Igoroviczium fratrem ejus Ducem constituisse. *Vid. Jur. Hung. in Russ. explic. pag. 5. Conf. Kat. Tom. V. pag. 5, 162. et 163.*

Colomannum quidem ne Anno hunc sequente, quo Andreas indultum ab Innocentio Pontifice pro coronatione per Archi-Episcopum Hungarum in filio in Regem Haliciae, et Lodomeriae peragenda petierat, coronatum fuisse, certum est. *Vid. Kat. Tom. V. pag. 261.* Author Jurium Hungariae in Russiam ad Annum 1213. pag. 5. etiam dicit, Halicienses dominationi Romani Igoroviczi non contentos, *informatis clam de tyrannde ejus Hungaris*, et secum adductis, tam Ducem, quam Fratres ejus una cum Familia suspendio sustulerunt. Ex his patet Russiae Rubrae Provincias, quia semper pro dando sibi, vel Domino, vel danda satisfactio ne de dato, — — ad Hungaros recurrissent, ab iis dependentes fuisse. Sed hunc quoque Romanum fiduciario

tantum Jure Hungariae obnoxio , Russiae Rubrae praefuisse , tum continuatus per Andream Haliciae, et Lodomeriae Regis Titulus evincit , tum etiam ex ipso possessorio patet , per Hungariae Reges pro volupe immutatis Principibus , Investituram talibus dedit . *Clarissimus Palma idem observat in Dissertatione de titulis Mariae Theresiae 175.* „Agnovisse Galicienses Hungariae Jus competere Principem illis praeficiendi , qui „Andream orabant , ut filium potius suum , quam peregrinum Ducem illis daret .“ *Conf. Kat. Tom. V. p. 216.* Innocentii Pontificis quoque Honorius III. in Pontificatu successor , Jus Andreae in Haliciam adtestatur sequentibus : „Nuper ex parte tua (Andreae) fuit propositum „coram nobis , quod cum dudum Colomanno Rege nato „tuo secundo genito ad Regnum Galiciae sibi datum per „Venerabilem Fratrem nostrum Strigoniensem Archi- „Episcopum authoritate Sedis Apostolicae coronato in Regem — — — Datum Laterani 6. Calendis Februarii , Pontificatus nostri Anno 6. *Vid. ap. Rajnal. ad Ann. 1222. Nro 42. ex Reg. Annal. VI. Ep. 204. conf. Kat. Tom. V. pag. 366.* Dlugoss quoque Polonus in materiam hanc Lib. VI. pag. 604. sequentia adduxit : „Andreas igitur nihil cunctatus filium Colomannum cum „magnis copiis in Russiam Rubram (quae Haliciam , et „Lodomeriam complexa est) et motus internos compe- „sciturum , et Regnum Ruthenorun apud Halicienses „accepturum , transmisit . Qui dum Haliciam pervenisset ,

„a primis Ruthenorum Ducibus, et Bojaris justo hono-
 „re exceptus, et Castri Haliciensis illi tradita possessio,
 „et Mestislaus Mscislavicius unus e Russiae Ducibus de
 „Haliciensi Ducatu exclusus. Qui sub eodem, quo in-
 „gressus erat Haliciam, tempore, se ab Episcopis Ca-
 „tholicis, videlicet: Vincentio Cracoviensi, et aliis,
 „quos secum ex Pannonia adduxerat, inungi, et coro-
 „nari, Regemque vocari, et intitulari etiam Galiciae,
 „et uxorem suam Salomeam Reginam, — — — ita
 „enim a Patre doctus erat — — — procuravit. Interim
 siquid adhuc non satis clari foret, an videlicet Halicia
 revera hoc tempore Hungariae fuerit subjecta? clare-
 scere illud oporteret ex verbis Andreae Regis sequenti-
 bus: „Galiciae Principes, et Populus, nostrae ditioni
 „subjecti, humiliter a nobis postularunt, ut filium no-
 „strum Colomannum ipsis in Regem praeferemus.“ —
Dlugoss Lib. VI. pag. 604. Conf. Kat. Tom. V.
pag. 214. et 215. Flexus votis Ruthenorum Andreas
 iisdem, ut petierant, filium Colomannum Regem dedit,
 qui absente patre expeditione sacra, ortis in Galicia tur-
 bis, solio dejectus, ast reduce patre iterum restitutus
 exstitit. *Vid. Jur. Hung. in Russ. pag. 5. Kat. Tom. V.*
pag. 314.

Multum sane inter Micislaum, et Colomannum de
 corona Haliciae certabatur, mox ille, mox hic nactus
 Asseclas. Andreas ex Palaestina reversus, domi turbis
 Slavoniae, foris expeditione cruciata debilitatus, auxi-

lium pro reponendo ad solium Haliciense filio Colomano ab Leskone Albo, Rege Poloniae obtinuit. *Vid. Dlugoss Lib. VI. coll. 604. 605. 606. Kat. Tom. V.* pag. 315. Hic mendose refert, quasi Ruthenis invitisi Colomannus Rex datus fuisse, dum superius citato loco, et e Literis Andreae II. ad Innocentium III. Pontificem 1214. datis, recte contrarium eveniat. Quarum tenores sequentes sunt: „Sanctissimo in Christo Patri Innocentio Dei gratia Sacro Sanctae Ecclesiae Romanae Summo Pontifici, Andreas eadem gratia Ungariae, Dalmatiae, Croatiae, Ramae, Serviae, Galiciae, Lodomeriaeque Rex salutem, et filialem devotionem. Noverit igitur Sanctitas Vestra: quod Galiciae Principes, et Populus nostrae ditioni subjecti, humiliter a nobis postularunt, ut filium nostrum Colomannum ipsis in Regem praeficeremus, — in unitate, et obedientia Sacro Sanctae Ecclesiae perseveraturis. *Vid. has Literas apud Rajnald ad 1214. Nro VIII — XIII. Conf. Kat. Tom. V.* pag. 209. Sed quae fides Polonis haberi possit, in rem suam disserentibus? chronologici errores, sponte forte commissi, palam faciunt. Scripserunt enim Colomannum in Arce Haliciensi Anno 1225. veneno sublatum — victoriam vero de Daniele Romanovits per Hungaros 1226. reportatam dicunt, quam decennio tardius evenisse, Clarissimus Palma evicit. —

Quod autem veneno sublatum Colomannum adtinet: Anno adhuc 1226. in vivis fuisse, Diplomate, quo Ecclesiae

Traguranae Praedium Regale Drid contulit, edoctum est: „In nomine Sanctae, et Individuae Trinitatis — „Quum itaque nos Colomannus Dei gratia Ruthenorum „Rex, e largitate gloriosi Patris nostri Hungariae Regis „Dux Dalmatiae, atque Croatiae etc.“ Datum Spalati in Archi-Episcopali Palatio per manus Magistri Barnabae Aulae Regiae Cancellarii Dominicae Incarnationis Anno 1226. 14. Indict. die Calend. Augusti. *Vid. ill. apud Farlat Tom. IV. pag. 337. Conf. Kat. Tom. V. pag. 489.* Mortuo demum Andrea II., filius ejus primo-genitus Bela hujus nominis IV. successor, — — Jus ab Antecessoribus suis in Provincias Russiae Rubrae haeredatum fortiter sustinuit. Altera enim coronatione sua Anno 1235. (prior namque Patre sic jubente Anno adhuc 1207. in bienni puerō peracta est) Vasallorum singuli Feuda hungarica tenentes, tributariorum Principum munia in coronationis Solenniis obierunt. *Vid. Palma not. Rer. Hung. Part. II. pag. 99. Conf. Kat. Tom. V. pag. 755.*

Colomannus quidem (posito certis pactis sceptro) Galiciam, Lodomeriamque Micislao, caeterisque post eum Russiae Gentis Ducibus resignavit, *quin tamen ea propter ullam sacra Corona Regni Hungariae passa sit jurium suorum diminutionem.* Hi etenim Duces fiduciario solummodo nomine Galiciae praeverant, Hungariae Regibus ultro quoque subjecti Feudalistae, quorum exemplo complures alii Russorum Reguli animati,

securitatis causa in clientelam Regum Hungariae conce-debant. Talis fiduciarius Hungarorum fuit Wratislaus Galiciae Dux, Gener (improprie tamen sic dictus) Belae IV. Regis, ejusdemque filius Michael, Daniel item Russorum Dux, qui in coronatione Belae IV. *vasalliticio obsequio* Eqnum Regium summa cum reverentia ducebat, hujus item filii Romanus, et Leo, urbis Leopolis in Galicia conditor, quod autem titulum per patrem suum usuatum, Regis nempe Galiciae, et Lodomeriae Bela quoque IV. ubique adhibuerit, pluribus Diplomatibus liquet, sic quo Tyrnaviam peculiari Privilegio donavit, praesto est: „In nomine Sanctae Trinitatis, et Individuae Unitatis, Bela Dei gratia Hungariae, Dalmatiae, Croatiae, Ramae, Serviae, Galiciae, Lodomeriae, Cum maniaeque Rex.“ *Vid. ill. ap. Bél Not. Hung. Tom. II. pag. 9. Conf. Kat. Tom. V. pag. 848.* In alio, quo Traguriensium fidem remuneratur, antiquis Privilegiis confirmatis, novas praerogativas conferendo. Anno 1242. die 15. Aprilis Regni sui Anno septimo, se Regem Galiciae, et Lodomeriae scripsit. *Exstat illud apud Farlat Ton. IV. pag. 340. Conf. Kat. Tom. V. pag. 1048.*

Quod vero omnes Reges Hungariae Stirpis Arpadiae se nomine, Regum quoque Galiciae, et Lodomeriae insigniverint, dominiumque in has Provincias exercuerint, multa perhibent documenta. Ita unum praecipuorum ex *Mans. Malonyayensis extractum, quod citatur per*

Katona Tom. VII. pag. 1200. continens Sententiales Comitatus de Beregh, gravissimum pro dominio in Provincias Russiae, Hungariae Regum suppeditatum argumentum; cuius tenores sequentes: „Nos Georgius Comes de Beregh Officialis Duci Ruthenorum, et quatuor „Judices Nobilium damis pro memoria letes. Datum in Lupreth-Nana in Octavis supradictis 1299. Ex hoc proufluit alveo conclusio, Rutheniam (quo nomine saepet pars Russiae Rubrae insigniebatur) hoc tempore Hungariae Regi paruisse, quomodo enim alterius Regis Officiorum Comes de Beregh tenere potuisset nisi is ipse Vasallus fuisse Regis Hungariae.

Exstincto tandem ultimo Arpadiae Stirpis Regis Hungariae Andrea, et Venceslao Sceptra Hungaricae a nobili manu capessente, turbae in Regno perpetuae, breueque quatuor annorum semper fluctuans Imperium per omnes Provincias non pro confuere, ut partim Russiae Rubrae dominium obfirmari valuisse, neque ab Ottone Regimea Antecessoris sui recipiente desiderari poterat, ut amissorum quid recuperaret sis, qui in illis, quorum firmissimum in Hungaria adiisset, se ita parum conservando fuit, ut post tres annos Coronam Carolo Roberto cedere sit coactus.

Debilitate ergo domini disturbioris, fortis bellis perpetuis occupatorum Regum Hungariae, Principes Russiae Rubrae mox usi pedentem paulatim obligationis vasaliticiae obliti, non ea, quae oportuisset, Domino Feudi

praestitere obsequia. Carolus ferme 42 annis Rex, pro-
 ut sub initium regiminis sui quam plurimis invitus, ita
 post mortem grata omnium recultus memoria, non solum
 turbis internis sedatis — ea — — quae ab antecessori-
 bus suis haeredasset, obvallavit, verum compositis feli-
 citer dissensionibus inter duos Affines suos, Casimirum
 quippe Poloniae, et Lithuaniae, ac Joannem Bohemorum
 Reges, Anno 1335. author fuit, ut Ludovicus filius suus
 ex Elisabetha Sorore Regis Poloniae Casimiri natus —
 — in casum defectus Avunculi in sexu masculo, Rex
 Poloniae futurus, juxta voluntatem, desideria, et penes
 assecurationem Statuum Polonicorum adoptatus, promul-
 garetur. Facto hoc non tantum securum Rēgnū Hung-
 gariae redditum est, super jungenda Poloniae cum Hung-
 garia Corona, sed certitudinem etiam obtinuit, ut in-
 senescente Rege Poloniae brevi, Russiae Rubrae Provin-
 ciae a Hungaria avulsae, Regno huic reincorporarentur.
*Vid. Thurocz. Part. II. Capit. XCVIII. Dlugoss
Libr. IX. col. 1055.* In sequelam hujus adeptionis Po-
 loni juxta eundem *Dlugoss Libr. IX. col. 1101.* per
 Legatos ad Hungariam missos, jam praevie Libertates
 confirmari petentes avitas, supplices ad Ludovicum recur-
 rerunt, confirmationemque talium per Diploma Budae
 24. Junii 1355. emanatum obtinuere. — — — Eodem
 tempore Joannes Bohemiae Rex Jus in partem Poloniae
 praetensum cum titulo Regis Poloniae, quo utebatur hac-
 tenus, coram eodem Rege Hungariae Carolo, Affine

suo — — cessit, et vendidit Poloniae Regi Casimiro pro 20,000 marcis argenti. *Vid. Dubrow XXXI. pagina 175. Cod. Germ. Dipl. Part. I. Cap. II. Nro LII. col. 1015. Mans. Cornid.* — Et hanc per conventionem firmiori adhuc titulo in caput Ludovici Hungariae Regis Polonicam Coronam recidere oportebit. —

Succedens Patri Carolo Roberto in Regno Hungariae Ludovicus, priori uxore Margaretha Imperatoria Caroli, et Bohemiae Regis filia mortua, matrimoniali vinculo Elisabetham, Avunculi sui Casimiri Regis Poloniae filiam, in secundam uxorem adscivit — — cum priori Socero suo foederationem iniens, eidem modernum quoque Sacerum, ac Albertum Ducem Austriae inclusit, pro se, et Casimiro Poloniae Rege Ducatum Plockensem cum aliis Provinciis in partibus Massoviae acquirendo. *Conf. ap. I. Christ. Lunek. Codic. Germ. Dipl. Part. I. Art. II. Nro CXXXI. col. 1107. Manuscr. Corvid. Vid. Dipl. ad Budae 1353. 6. Junii in Corps universel Diplomatique par M. Dumend. Tom. I. Part. II. pag. 284.* Peculiare quoque eatenus exstat Diplomā Norimbergae die 7. Augusti 1360. emanatum. *Vid. ap. Dobner Monum. pag. 382.* in haec verba: „Karulus IV. notum facimus, quod illius intimi amoris, et favoris affectus intuitu quo Serenissimos Principes, „Dominos — — Ludovicum Hungariae, et Casimirum „Poloniae Reges etc.“ Ex hujus tenoribus patet, quod *Ludovicus Massoviae quoque Provinciarum Jus*,

*et possessorium quā Rex Hungariae pro successo-
ribus quoque suis obtinuerit.* Anno 1351. Lithuaniae
Rebelles Poloniae Regis Provincias irruere, ad Haliciae,
Lodomeriae quoque Regna Hungarum subdita insultum
fecerunt, sed per Ludovicum Hungariae Regem avun-
culo pro suppetiis properantem, feliciter debellati exti-
tere, Duceque eorum capto, et ad fidelitatem debitam
reducto, mox coerciti. *Vid. Pray Hist. Reg. Hung.
Parte II. pag. 79.* Fatis functo Anno 1370. die 5. No-
vembbris Cracoviae Casimiro Poloniae Rege, in confor-
mitate memoratae adoptionis, ac acceptationis successio-
nis sibi per Proceres Polonos oblatae, Jureque jurando
firmatae, observandae fidelitatis, ac obsequii subditalis
— — Ludovicus Hungariae Rex per Barones Poloniae
ad quo citius capessenda sceptrum Polonica invitatus —
— longius etsi dubitabat, an talia sine detimento ali-
quali Hungariae inferendo acceptare debeat, tandem
precibus Polonorum flexus, ad coronam non exutiendam
se determinavit, fineque hoc versus Poloniā festinans,
prius Sandeczii per Proceres Polonos obviam venientes,
pompa ferali exceptus, Cracoviam velut in triumpho de-
latus, in Arce Regia condescendit — — ubi statim ab
altero adventus sui die per Janusim Suchivick, Deca-
num Cracoviensem, Regni Polonici Cancellarium, una-
que denati Regis Casimiri Testamenti Executorem primo
interrogatus est — — *an singula? quae denatus Rex
testamento observari praecepisset, rata habere ve-*

lit? veritus Ludovicus simpliciter affirmans dare responsum, ne forte inconsiderantia tali quid noxae regimini inferatur. Quare collato statim, et extemplo cum Proceribus, consilio caute, cum summa providentia, ad contentum tamen omnium respondens, statim in Ecclesia Cracoviensi, majori die Dominico post festum Sancti Martini, 17. Novembris 1370. per Jaroslau Gneznensem Archi-Episcopum diadematate regio coronatus, et unctus exstitit, cum honore immenso. *Vid. Kat. Tom. III. Ord. X. pag. 462.* Idem Archi-Diaconus Executor regii testamenti (sine tamen certa temporis designatione refert, *Chron. Part. III. CXXXVII.*) quod mortuo Casimiro Rege, Ludovicus cum ingenti exercitu Polonię intraverit, ubi in Regem de *Jure successorio* exstitit feliciter coronatus. Illud Dlugoss quoque (*ibid. col. 7.*) confirmat, observans Ludovicum Vladislao Ducum Opuliae, Palatino Hungariae, Sororino suo, Vilnensem, ac alias Provincias contulisse — — subnectens, quod tam ab eodem, quam etiam a Dobrzinensi, et Stetineni Ducibus Feudum acceperit — — quibus absque turbis capessitam Coronam Poloniae per Ludovicum Regem fuisse, abunde docetur. Etenim haec translocatio ex Hungariae Regni Palatinatu, dicti Vladislai Opuliae Ducis in Officium Vajvodatus Russiae Rubrae per Ludovicum Hungariae Regem in Anno 1374. dominium in Galiciam, et Lodomeriam Ludovici habitum, et exercitum — luculenter evincit, quod Literis Emerici Bubek de

Pelsöcz, in Officio Palatinatus Ducis Wladislai successoris ex Visegrád 10. Maji 1374. dimissis, demonstratur; quae videndae apud Kat. Tom. III. In Ord. X. pag. 584. in verbis *Ladislao Palatino in dominium Regni Russiae per Dominum nostrum Regem sublimato — Honoreque dicti Palatinatus per Regiam Clementiam nobis datum.*

Usque Annum 1382. inturbatum fuit dominium Regis Hungariae in Russia Rubra, donec eodem mortuo, Praefecti locorum, arces, quibus praefuere, ut *Kamieczium, Olyesko, Hordlo, Lopatin, Snyatin etc.* Duci Lithuaniae Lüithbartho tum Castrum Luczko obtinenti, magna auri, argenteique copia — venditas infideliter traderent. Reos hos arcium deditarum Capitaneos in carceres conjectos, Elisabetha Regina ultiro captos detinuit partim, partim vero morte mulctavit, totaeque eorum generationi notam Infamiae dictavit. Ne tamen nota infidelitatis Capitaneorum, Arcisque Praefectorum haec, in fidelem suum Vajvodam, qui toti Russiae hoc tempore praefuit, Joannem Dessew, vel ejus generationem quoquo modo dimanaret, vel suspicio tantummodo aliqua etsi in eundem cadere posset — peculiari id Diplomate laudata Regina praecavit, quod Anno 1382. 5. Novembris in villa Todusked emanavit. In hoc propter singularia merita, et fidelitatem in Russia Rubra testatam fratribus de Genere (Kápol, Cápol, Zápol) collationem facit in haec verba: „Nos Elisabetha Dei gra-

„tia Hungariae, Poloniae, Dalmatiae etc. Regina memoriae commendamus per praesentes, quod nos, consideratis fidelium servitorum meritis Magistri Dessew, filii Benedicti de Kapulya, fratris, condam Archi-Episcopi Strigoniensis, Aulae nostrae Militis — Magistro Dessew, et per consequens Magnifico Viro Joanni Vajvodae Russiae, fratri ejusdem dedimus.“ *Vid. ill. in Georg. Pray Hist. Reg. Hung. Part. II. pag. 139.*
Conf. Katon. Tom. IV. Ord. XI. pag. 19. ibi dicitur: Joannem Dessew, Vajvodom Russiae, infidelibus Praefectis Praesidiorum, in fide, et fidelitate perseverasse, quem Ludovicus post Czudarios, et Emericum Bubek Vajvodom praefecisset, — qui Regnum praeditum bene, et laudabiliter defensantes, sub titulo, et regimine ejusdem Regis conservaverunt (*Chron. Part. III. CXXX. Kat. Tom. IV. in Ord. XI. pag. 95.*
Vid. Carm. Wagner Annalect. Scepus. sacr. et prof. Part. IV. Hist. et Geneal. Familiae Zápolya.)

Posteaquam Hedvigis, secundo genita filia Ludovici Regis seniore Sorore sua Maria, Sceptra Hungarica teneente, nuptui Jagelloni Poloniae Regi data fuisset, Russiae Rubrae Provinciarum duntaxat proventu, et administratione donata exstitit. Maria, Regina Hungariae, omnia Majestatica Jura in Galiciam, et Lodomeriam, velut Provincias Hungariae connexas, ultro retinente, claret id ex eo, quod, ut ut Hedvigis Provincias has administraret, Donationes tamen in Galicia, et Lodo-

meria sola Maria contulerit, donatorumque Statutionem
 et in Bona introductionem per suos Officiales ejates,
 Vajvodas quippe peragi curavisset. Ita Familiae Palu-
 gyayanae de Kiss-Palugya in Terra Premislaviensi Bona
 alienjus Dessk deficientis, in Possessionibus Demetro-
 vits, Jezmanits, Plessevits, et Popovits, in Regno Rus-
 siae Districtus Premislaviensis habita, contulit. De dato
 Budae in Octavis Festi B. Michaelis Archangeli Anno
 1385. et Emerico Bubek, totius Russiae Capitaneo, sta-
 tutionem eorumdem demandavit — qui etiam retulit,
 Palugyayanos in sensu Donationis, et Mandati Statutorii
 more solito pure statutos exstisset in festo omnium San-
 ctorum Anni ejusdem. Utrumque Instrumentorum in tran-
 sumto legi potest apud *Kat. Tom. IV. Lib. in Ord. XI.*
ad Annum 1385. pag. 95. et sequ. in haec verba: „Nos
 „Maria Dei gratia Regina Hungariae etc. memoriae
 „commendamus, quod Serenissimo, et Excellentissimo Prin-
 „cipe olim Domino Ludovico praemissa Dei gratia Rege
 „Hungariae, Poloniae etc. felicis reminiscentiae Genitore
 „nostro benignissimo, volente Domino Coeli, cuius nutu
 „omnia reguntur, et disponuntur, absque prole masculina
 „de medio sublato, Nobisque Jure successorio, et or-
 „dine Geniturae Coronam, et Solium dicti Regni Hun-
 „gariae, ac Sceptra regiminis ipsius Genitoris nostri fe-
 „liciter adeptis, Joannes filius Andreae de Palugya ad
 „nostram, ac Serenissimae Principis Dominae Elisabeth
 „eadem Dei gratia Reginae Hungariae Genitricis nostrae

„benignissimae veniendo praesentiam, suas fidelitates,
 „et obsequiorum merita, quibus primum eidem Domino
 „Règi Ludovico, ac tandem nobis possetenus studuit
 „complacere, proponens, ac in memorian revocans Ma-
 „jestatis, portionem possessionariam in Possessione De-
 „metrovits vocata, habitam, quae condam Dessk, ac
 „portiones possessionarias in Possessionibus Jezmanits,
 „Plessevits, et Popovits vocatis, habitas, et existentes,
 „quae condam Consortis Ivan hominum, ut fertur —
 „absque haeredibus utriusque sexus defunctorum prae-
 „fuisse asseruntur, *in Regno nostro Russiae* in Di-
 „strictu Premislavieensi existentes — ratione praevia ad
 „manus nostras devolutas regias sibi etc. — a nobis
 „perpetuo conferri postulavit. — Nos igitur — — —
 „prout eaedem de Jure nostræ Regiae pertinere discer-
 „nuntur collationi — — — de consensu ejusdem Domi-
 „nae Genitricis nostræ, Praelatorumque, et Baronum
 „nostrorum consilio praematufo — eidem Joanni — —
 „— eorumdemque Haeredibus, et Posteritatibus univer-
 „sis dedimus, donavimus, et confulimus — salvo dunta-
 „xat Jure alieno.“ Datum Budæ in Octavis festi B. Mi-
 chaelis Archangeli Anno Domini 1385. Statutionis vero
 sequens copia est: „Nos Emericus Bubek totius Regni
 „Russiae Capitaneus — significamus tenore praesentium,
 „quibus expedit universis: quod Joannes filius Andreea
 „Nobilis de Kis-Palugya, de Comitatu Liptoviensi Lit-
 „eras Serenissimae Principis Mariae, Dei gratia Re-

„ginae Hungariae etc. nobis praesentavit in haec verba :
 „Maria Dei gratia Regina — fideli suo Magnifico Viro Do-
 „mino Emerico Bubek , Capitanœ totius Russiae Regni —
 „vel Castellano cuidam Premislaviensi salutem , et gratiam
 „——— cum nos portiones possessionarias hominis cu-
 „jusdam Dessk dicti , qui , ut dicitur , absque Haeredum
 „solatio universae carnis debitum persolvisset — Deme-
 „trovich , et alias portiones ejusdem ubique locorum si-
 „tuatas , et quounque nomine vocitatas — item Jez-
 „manich , Plesevich — et Popovich — vocatas , ad
 „præfatum Castrum — — — vocitatum spectantes ,
 „et pertinentes , Joanni , Ladislao , et Michaeli , filiis
 „Andreae de Kis-Palugya , et Andreae filio Philippi de
 „Eadem , aliis Litteris nostris mediântibus Novae Do-
 „nationis titulo duximus concedendas , eosdemque in do-
 „minium earumdem Portionum possessionariarum volui-
 „mus per Fidelitatem Vestram legitime statuere , et in-
 „trudi , Fidelitati igitur Vestrae mandamus , et com-
 „mittimus praesentibus perceptis , eosdem Joannem , La-
 „dislawn , Michaelem , et Andream in dominium earum-
 „dem Portionum possessionariarum introducere , et con-
 „suetudinibus dicti Regni Russiae statuere debeat , praes-
 „missae nostrae Novae Donationis titulo possidendam.“

Datum Budæ in Octavis B. Michaelis Archangeli Anno
 Domini 1385. „Nos itaque praesentes Litteras Dominæ
 „nostræ Reginæ honorabiliter , ut tenemur , acceptavi-
 „mus , Portiones possessionarias Demetrovich , et alias

„etiam pertinentes ejusdam hominis Desso vocati, abs
 „que Haeredum solatio decessi, et defuncti, nec non
 „Jezmanich, Plesevich, et Popovich ad Castrum —
 „— pertinentes, et spectantes saepe dictis Joanni, La-
 „dislao, Michaeli, et Andreae fratribus suis, juxta praec-
 „ceptum Literarum Reginium assignavimus in perpe-
 „tuum, et statuimus, ipsis, Haeredum ipsorum; succes-
 „soribus Jure perpetuo, et irrevocabiliter possidendas,
 „tenendas, et habendas, nullius contradictione obviante,
 „in cuius rei testimonium — — Datum in — — burga
 „eadem die festi omnium Sanctorum Anno praenotato.“

Pacificus fuit usus Galicie, et Lodomeriae Mariae
 quoque Reginae Hungariae, usque donec Sigismundo
 rebus turbulentis Dalmatiae distento, Hedwigis Jagello-
 nis Poloniae Regis censors administrator duntaxat, prout
 recte ostendimus, ex beneplacito per sororem Reginam
 Hungariae terrarum Russiae Rubrae constituta, aptam
 occasionem arriperet Hungariae Regno easdem avellendi,
 et velut successionem paternam modo precastio titulo
 tantum tentam, successorio allegato Jure absolute sibi
 vendicandi. Sed quamvis violenta quoque occupatio posses-
 sorium concedat quidem — — Justamen ad arrepta ipsa oc-
 cupatio perfectum nusquam tribuit. Hinc Juri Regum Hun-
 gariae in Provincias Russiae Rubrae potentioso, ac per-
 fido facto Hedvigis praejudicatum etsi fuit, — neutiquam
 tamen Juri praescripsisse, credendum. Indivisible enim,
 ut nunc, sic et olim Regnum Hungariae fuerat, ac ideo

Ludoviei successio ex avitarum legum dispositione, in-
divisa in primogenitam filiam universorum sub corona
sacra Regni existentium recidere debuit. Ac cum obliga-
tio avulsas Provincias in casum revindicationis Regno
reincorporandi constitutionalis esset, in ipso coronationali
Juramento Regum clare expressata, non tantum nec Rex,
nec Natio Hungarorum consenserunt, quin imo prono fluit
alveo, quod cognito eo, quo Jure hae ad Hungariam olim
pertinuissent, easdem huic novitus reincorporatas habere
velle. *Conf. Kat. Tom. IV. Libr. XI. pag. 287.* Dlu-
goss quidem Polonus Scriptor, cui et ideo interessentia,
quod Hungarus non esset, et quod cognitionem Consti-
tutionis Hungarae non habuerit, non succensenda, dicit
— — — Hedvigem firmo, quasi ergo successorio titulo
Lodomeriae, Galiciaeque dominium adiisse, quod quidem
jam superioribus refutatum — si enim successio fuissest,
Maria Jura majestatica qua Regina Hungariae, conferen-
dis in Russia Rubra Donationibus, exercere quomodo
valuissest? neque Statutiones in collatis Bonis terrae Rus-
siae Rubrae adjacentibus per ejusdem Hungaros Magi-
stratus absque disturbiiis, ac pure, perfici potuissent —
ast posito etiam, — Hedvigem, firmum titulum succes-
sionis ad perfide sibi appropriatas Russiae Rubrae Pro-
vincias, de Jure allegare quivisse — eadem Anno 1390.
improli decedente, si successio fuit? Provinciae Russiae
Rubrae in sororem Mariam, Reginam Hungariae, firmi-
ori adhuc Jure successionis revolvi debebant. *Vid. Kat.*

Tóm. IV. in Ord. XI. pag. 469. et 470. Ipse Dlugoss
mortem Hedvigis, cuius Jura tantum defendit, sequenti
bus describit — — — „Die vero partus adveniente,
„Hedvigis Regina 12. Junii filiam enixa est — — qua
„edita, ac aegritudine Regina Hedvigis vexari cœpit —
„puella vero nata infra triduum obiit, cuius obitum in
„eo momento, quo animam exhalabat — — Matrē
„nis eam observantibus, celare, ne ex dolore aegritudo
„augeretur, satagentibus — — nunciavit. Expost veta
„infirmitate grassante, procurato sacramissima Eucha-
„ristiae viatico, et oleo benedicto péruncta, devoutissi-
„me, religiosissime, quemadmodum beato sanguini co-
„veniebāt, 17. Julii in Castro Craewensi sanetis, et de-
„votis plene operibas sub meridianas horas defuncta.“

Gravissimas videtur jacturas a morte Ladovici I.
sub semineo regimine, ac brevi Alberti dominio Hungari-
am tulisse, donec spe revindicandarum vicissitudine tem-
rum a Regno avulsarum Provinciarum cum vocatione
Vladislai III. Regis Poloniae (primi Hungariae futuri) ad
solium Hungaricum egregie affalsisset, dum is, per Nun-
cios Hungariae, Joannem Episcopum Segniensem, Mat-
thaeum de Thalócz Regnorum Dalmatiae, Croatiae, to-
tiusque Slavoniae Barum, Joannem de Perény, Taver-
nicorum, Ladislaus de Pálócz, Curiae Regiae, ac Eme-
ricum Marczaly, Dapiferorum — Magistros ad capessēm-
dam coronam provocatus, Diplomate per eos Regnicolis
transmisso, promitteret, singulos penes antiquum liber-

tatum, conditionis, et praerogativarum statum, ultro conservaturum, avulsarum vero Provinciarum recuperandarum reincorporationem sponderet. *Vid. ill. per extensem in explic. Juris Hung. ad Russ. pag. 18.* Item conf. Kat. Tom. VI. Ord. XIII. pag. 23. „Promittimus etiam, et spondemus, quod omni diligentia, et sollicitudine, et opera nostra, quantum in nobis fuerit, niti, et laborare volumus, quod recuperandis omnibus Juribus, et pertinentiis Regni Hungariae preeattacti, ac quibuscunque occupatis — eo etiam singulariter expresso, quod terrae Russiae, et Podoliae remaneant in pacifica possessione, sicut hactenus fuerunt Regni Poloniae, sine preejudicio Hungariae, et Poloniae Regnorum praedictorum — — queusque inter Praelatos, et Barones utriusque Regni, et quando praefato Dominio Regi videbitur, celebrari poterit conventio pro declaratione Juris, et tituli terrarum praedictarum cui Regno competant? Cracoviae die 8. Martii 1440. Disquisitio haec quidem Juris forte ob breve regimen bellis exactum — nunquam obtinuit. — — — prout neque restitutio oppignoratarum Scepusiensium terrarum, quas etiam juxta ejusdem Diplomatis tenores datae affidationis Regiae absque ulla pecuniarum remuneratione a parte Hungariae praestanda, simpliciter Hungariae reddi oportuisset, per Polonos praestita. Binae hae non adimpleteae conditions, et promissa eo ab invicem differunt, quod prioris, neglectae nempe disquisitionis, quoniam Russia

Rubrā in futurum pertinere debeat? nulla penitus causa assignetur — non remissi autem Scepusiensis Pignoris ratio per Dlugoss Libr. XII. col. 729. Kat. Tom. VI. Ord. XIII. pag. 50. praestétur sequentibus; — „Egressus Wladislaus Rex Poloniae cum Casimiro „Duce ex Cracovia, iter suum in Hungariam persecutus „venit in Szandecz, ubi Særenitatem suam Sophia Regina „Genitrix sua, et Sbigmeus Cracoviensis Episcopus prae- „cesserunt, et adventum suum praestolabantur. Ibi Sbig- „meus Episcopus Cracoviensis omnem argenteriam suam „in vasis variis, et pecunias non modicas, — ad aliquot „millia florenorum se extendentes, Wladislao Regi mu- „tuat, terra scepusiensi ad extenuandum omne debi- „tum suscepta. — Ac ideo, at promisit, absque quavis „pecuniarum exactione Provincia Scepusiensis Hungariae „restitui non potuit.“

Aeneas Sylvius Epistola sua, qua statum Hungariae sui temporis satis bene adumbrat, ipse Juris Hungarici in has terras meminit — — dum Hungaros reflectendo, quid olim fuerint? quidve modo essent? sequentibus affatur: — — — „Nec Gens fuit in orbe toto, quae ve- „strum tunc Regnum lacerare auderet, tam venerabile, „et clarum erat ubique terrarum Hungarorum nomen — „ast nunc! — — — quam lacerum est vestrum Re- „gnum! ipsi scitis — circumspicite totum — Veneti, qui „condam profundo Civitatis suaे tributa pendebant, Dal- „matiam jam magnâ ex parte tenent — — — Turci, —

„qui trans Helespontum reformidare vestros arcus . sole-
 „bant , in ipsis Hungariae visceribus grassantur. — Po-
 „loni , qui quodammodo vestri Regni censebantur —
 „— Moldaviam sui Juris fecerant. *Pray Ann. Part.*
III. pag. 36. Epist. 78. Conf. Kat. Tom. VI. Ord.
XIII. pag. 386.

Sed neque Diploma Wladislai I. superius provocatum , quo Hungariae avulsas Rubrae Russiae Provincias , si nempe tempore id admittente , convocandorum ab utrinque Baronum consilio adinveniretur , Provincias has revera ad Hungariam pertinuisse , eidem reincorporandi , — — Hungariae quid profuit. Nam sub Wladislao II. Lodomeriam , et Galiciam Sigismundo Poloniae Regi , fratri Hungariae Regis Wladislai adhuc subditas fuisse , ex conventione foederis ad mutuam defensam initi verbis sequentibus patet — — — „Similiter etiamsi Imperator Turcorum , vel etiam Imperator Tartarorum , aut „filii sui , Duces eorumdem , per se propria in persona „veniret , aut etiam Bassam aliquem cum potentia , et „integro exercitu suo , contra Regnum Poloniae mitteret , „ita , ut illud occuparent , et in eo remanerent , vel Ca- „strum Kamenicziense , sive Leopolim obsiderent , ita , „quod sub illo morarentur , et pausarent , in hoc casu „nos quoque vicissim cum vniverso Regno nostro Hun- „gariae , totaque potentia , et viribus nostris semota „omni excusatione , insurgentes , in auxilium ipsius fra- „ternae Majestatis , debemus venire. Prout sibi , et Do-

„minis Consiliariis commodius, et utilius videbitur etc.
 — — Datum Budae feria 2-da post festum S. Trinitatis
 Anno Domini 1507. *Lege illud apud Dogiel Codice
 Diplomatico Tom. I. pag. 104. Conf. Kat. Tom. XI.
 Ord. XVIII. pag. 499. et sequent.*

Interrupto taliter per violentam occupationem Hedvigis Dominio Regum Hungariae in Provinciis terrarum Russiae Rubrae nulli proh dolor! Regum sibi succedentium hucadusque easdem ex toto Hungariae reincorporandi successerat, — sed neque Jura in easdem amissa fuisse, censendum. Decreto enim supraprovocato per Wladislaum II. tempore vocationis suae in Regem Hungariae Statibus largito, Regnicolae firmiter inhaeserunt, et prout supra meminimus, breve tantum regiminis tempus ad Varnam occubentis Regis 1444. causa fuit non subsecutae satisfactionis. Quod autem Poloni Jus Regum Hungariae in Provincias Russiae Rubrae, tacite etsi, a tempore Hedvigis usque Rudolphum I. Regem Hungariae tamen recognoverint, hujusque revindicationem olim intentandam conventione aliquali praevenire studuerint, argumento est, desiderium illud Polonorum, quod Juramento Maximiliano apud se in captivitate detento, praescripto enunciarunt — ut videlicet pro se, et successoribus suis Juri in Poloniae dominium renunciaret, desiderarunt idem ab ipso Rege Hungariae Rudolpho, ut sponderet se aliquid *de Juribus quoque* in Russiam, et tredecim oppida Scepusiensia remissurum. Imo eo plane

Poloni sui obliti , ut renunciationem talem a parte Randolphi Régis etiam velut praestitam ex verbis Diplomatis conventionis initiae inter homines Polonos , Austriacæ domus Principum deputatos , ac Hungaros Proceres pro concordia tractanda , et liberando Maximiliano Principe missos , Bithomii , et Bendzini nona die Martii 1589. emanati , elicere velint . E re futurum eadem verba primo praemisisse , tum refutasse , utat quicunque legerit , refutatione amplius opus non habiturus , pro meliori tamen esse refutationem viri multum laudati Authoris Juris Hungarici in Russiam minorem adducturi . Verba igitur Diplomatis *quaestionata* sunt sequentia : „Promittimus „nullam superiorum offenditionum dissensionem Majesta- „tem , Serenitatesque suas retenturas , neque vi , aut ar- „mis , vel per se , vel per submissas personas quocunque „tempore , aut quacunque ex causa , colore , seu prae- „textu Regnum Poloniae , Magnum Ducatum Litvaniae , „Russiam , Prussiam , Massoviam , Samogitiam , Livio- „niam , caeterasque Ditiones , vel Arces , Oppida , Vil- „las , hominesve Serenissimi Poloniae Regis infestaturos „etc.“ — Sequentibus tamen argumentis authoris supracitati evincemus , nihil minus iisdem demonstrari , quam Poloni demonstratum habere voluerant . *Vid. Edit. Vind.* pag. 21. *eiusdem authoris.* — — —

Si ad genuinas verum sensum explicandi regulas , tum locus iste , tum tota ea tractatio expendatur , ad evidentiam usque patebit , nunquam in animo fuisse

Augustae domini suo, et praecipue *Hungaricae Coronae* tam antiquo in Russiam, et Podoliam Juri renunciare, neque etiam id, tum Aulae Polonicae, ut petret, in mentem venisse, quod quidem dictum sequentes animadversiones, et consideratio, quae tum fuerint rerum conditiones, extra omne dubium collocabunt — — — dederant tractatui huic occasionem duorum Regum electio, et subsecuta sinistro belli casu Maximiliani captivitas, scopus vero, ad quem collimabant omnia, erat — — Juris in Poloniam Coronae renunciatio, quemadmodum id diserte declarant ipsa Pacificationis verba sequentia — — „Quum autem omnis haec superioris temporis dissensio ex nominatione, Juribus, et „Institutis Regni Poloniae minus consentanea Serenissimi Principis, et Domini Maximiliani etc. in primis Comitiis electionis Varsoviae habitis, a quibusdam proposita emanarit: cum iis, quae supra commemoratae sunt, tum aliis causis ad Reipublicae christianaे universae salutem, et tranquillitatem pertinentibus, conuenit, conclusumque inter nos est, ut, quo et praeterita dissensio, et futurae causae, materiaque omnis tollatur, commemorato titulo, et Jure, quod quounque modo pervenisse, ad se inde arbitratus fuit, idem Serenissimus Archi-Dux Maximilianus cum alias memoratas ob causas, tum ob communis Reipublicae christianaе — — — quietem, et incolumentem abstineat, et nunquam in posterum utatur.“ — Ex quo sane

evidens fit, in tractatu illo unice actum fuisse de renunciatione illius tituli, et Juris, quod quoctunque modo pervenisse ad se inde, nempe (ex anticipite electione) arbitratus fuit Maximilianus Archi-Dux. Et quoniam Jus illud ad universum Poloniae Regnum, Magnumque Litvaniae Ducatum, porrigebat, prorsus praesenti rerum conditione congruebat. Maximiliani, Augustaeque Domus promissum, quo fidem dabant, quod Poloniā, Litvaniā, caeterasque Provincias, quae tunc sub ditione Poloniae erant, atque superius enumerabantur, vi, et armis invadere nolint; quodsi Polonia contendisset obtinere abdicationem, peculiariū Jurium Coronae Hungariae connexorum omnino necessum fuisse, ut hanc ipsam renunciationem, et ea omnia nominatiū exprimeret, quae ea cessione petebantur. Et tum sane haud fuisse, cur Poloniae, Prussiae, Massoviae, Samogitiaē, Livoniae mentio fieret, addereturque caeterisque ditionibus, vel arcibus, oppidis, villis, hominibusque Serenissimi Poloniae Regis — — — cum haec fuerint talia!, quae Hungaria nunquam, vel sibi deposit, vel Jure deposcere potuit. Ad haec contrahentium capita, si rem, ut est, spectemus, erant Archi-Dux Maximilianus, et Rex Sigismundus Poloniae, Rudolphus II. Imperator, ac reliqui Archi-Duces verius nihil, nisi fidem praestabant, atque Authores erant. Qua igitur ratione Polonis in mentem venire poterat, ut a Maximiliano Archi-Duce, cum quo reapse Contractum inie-

rant, Jura sibi, quae Hungaris erant peculiaria, cedi poscerent? Dum non Maximilianus, sed Rudolphus Hungarorum Rex erat, ad quos nihil, seu de controversa illa electione, seu, quae inde consecuta sunt, pertinebant ullo modo, uti ex ipso tractatu patet, in quo directe dicitur, — — — castrum Lubloviae injussu Caesareae Majestatis, ac praeter voluntatem ejus fuisse occupatum, — — neutram transigentium partem de abdicatione Juris Hungariae proprii cogitasse, et tantummodo renunciationem illius spectasse, quod ex dubia electione Maximilianus Archi-Dux sibi vendicare potuisset, manifestissime elucet ex promissione, quam sua ex parte Rex Sigismundus Imperatori, et toti Augustae Domui vicissim fecit, in his verbis — — — „Similiter vero Nos Serenissimi Poloniae Regis supra scripti Commissarii, ejusdem Majestatis suae, Ordinumque ejus nomine vicissim recipimus, promittimus, „spondemusque, nullo unquam tempore eorum, quae „ante quocunque modo intercesserunt, offensionem Serenissimum Poloniae Regem, aut Ordines retenturos, „eandem per quamcunque occasionem renovaturos — — „neque ipsam Majestatem suam, Ordinesque seu homines ejus, quoscunque, vi, aut armis, per se, vel per submissas personas, quocunque tempore, vel quacunque ex causa, colore, seu praetextu Regna Hungariae, vel Bohemiae, Austriam, Moraviam, Silesiam, vel quae cunque alia commemoratorum Principum dominia, di

„tiones, arces, oppida, villas, vel homines, aut propin-
„quorum sociorum, vel adhaerentium ipsorum infestatu-
„ros.“ — — Haec inter se rite collata, palam faciunt,
in promissis ab Austriacis praestitis ne quidem de re-
nunciatione Juris alicujus particularis cogitatum fuisse:
utpote quum alias sequeretur, sponsione a Polonia vici-
sim facta itidem debuisse decedi ab Jure quopiam, in
terras Austriacas: quod quidem quam absurdum sit? nemo
non videt, quando constat apud omnes, nullo nomine
Regum Poloniae, sibi quidquam earum Provinciarum
arrogare potuisse.

At, si demus etiam (quamquam oppositum liquido
demonstraverimus) Rudolphum Caesarem, et Regem in
pacificatione Anni 1589. de Juribus Coronae Hungariae
in Russiam, et Podoliām reapse decessisse: foret tamen
haec cessio secundum Jura omnia sine ullo effectu, et
fructu. Nam licet peculiaribus Litteris promiserit; se cu-
raturum — ut Regni Hungariae Ordinum nomine Depu-
tati, et sufficienti Mandato in eam rem instructi Proce-
res in proximis illius Regni Comitiis — — — Juramen-
tum juxta formulam in jam memorata transactione Or-
dinibus praescriptam, praestent, utque Juramenti Litte-
rae, et Instrumentum subscriptum, sigillisque Procerum
munitum, dicto Poloniae Regi mittatur.

Haec inquam, licet addixerit, haud tamen eidem
licuit promissorum fidem exsolvere: quum Hungariae
Ordines, eo nunquam permoveri potuerint; quemad-

modum in subsecutis dein Comitiis Anno 1593. nec vestigium reperire est, ex quo colligi posset, Hungaros ad Jusjurandum illud praestandum adductos fuisse. Quin potius Decretum 7-um Anni 1596. postulata Ordinum exhibet in haec verba: „ut juxta continentias publicarum Constitutionum differentiae inter Hungariam, et Polonię ac tredecim oppida ratione Metarum, violentiarumque, et damnorum revideantur, et rectificantur, qua de re Sua Majestas dignetur Serenissimo Regi Poloniae scribere, quia Poloni in dies magis magisque insolescunt.“ — — Quae postulationes, et quaerimoniae in sequentibus deinceps Comitiis, saepe admodum iteratae sunt.

Porro notum est, Regis, ac Imperatoris Rudolphi tempore *Hungariae Regnum electionis Jure usum fuisse*, ac propterea minime fas fuisse Regi, quin id ab Ordinibus ratum haberetur, tanti momenti jure in Russiam Rubram, et Podoliam coronam exuere, quando in formula, ex qua in coronatione Jusjurandum dicitur, diserte notatur: — NE QUID A REGNO ABALIENETUR, — Ut adeo Rudolphi, siquid titulo illi renunciasset, (quod tamen factum non est) non alia fuisse conditio, quam de qua in decretalibus titulo de Jurejurando Capite 33. agitur, atque in hunc modum deciditur: — — „Si positus in dignitate alienat Bona dignitatis, non valet alienatio, et ipsa revocare debet, non obstante Juramento de non revocando, maxime si prius jurat non alienare. — — —

In tali casu ipsos summos Pontifices Ecclesiae Romanae Juramentum irritum declaravisse, perhibent Literae Honorii III. Pontificis Colocensi Archi-Episcopo, et ejus Suffraganeis Anno 1220. datae — — quarum verba sunt sequentia:

„Intellecto jam dudum, quod carissimus in Christo „filius noster, Hungariae Rex illustris alienationes quas „dam fecerit in praejudicium Regni sui, et contra Regis „honorem, nos eidem Regi dirigimus scripta nostra, ut „alienationes praedictas non obstante Juramento, si quod „fecit, de non revocandis eisdem, studeat revocare, „quia quum teneatur, et in sua coronatione juraverit, „Jura Regni sui, et honorem coronaee illibate servare, „illicitum profecto fuit, si praestit de non revocandis „alienationibus, hujusmodi Juramentum, et propterea pe- „nitus non servandum.“ — — Quam autem ne quidem conjectuae locus sit, quasi Ordines Hungariae in abdicationem Juris, quod cum coronaee emolumentis tam arte connexum erat, consenserint, ex Historia Regni Hungariae Pro-Palatini Istvánffy elucet: qui ipse inter delegatos memoratae Pacificationi interfuit, dum ad locum, in quo de restituenda Lublovia sermo est, expresse addit — — „quod ne cui praejudicio Juribus Regni Hungariae foret, Legati Hungari apud collegas cautum esse „voluerunt“ — — — quamquam ea cautione opus haud fuerit, ut tantummodo majoris securitatis causa adhibita videri possit, quum tractatus ille Hungariae Juri pro-

prietatis in tredecim oppida Scepusiensia nulli fraudi esse potuerit.

His igitur se ita habentibus, mirandum est, Andream Olysovszky Pro-Cancellarium Poloniae, finaliter Regni Cancellarium Anno 1673. scripsisse: „*Pactis de libertatione Maximiliani adjudicatam esse Polonis, a saeculis quietam Scepusii possessionem.*“ Vix enim ab Anno oppignorationis oppidorum Scepusiensium 1412. nempe usque Annum, quo Maximilianus elibertatus est, 1589. videlicet duo saecula intercessere, et nec quidem in provocato Pacto ullum adjudicatae Possessionis pro Polonis vestigium bonus ille Cancellarius author ostendendo fuit. Magnae Mariae Theresiae juste Augustae dictae tantarum Institutionum salutarium authori reservatum erat, non solum tredecim, vel rectius jam sedecim oppida Scepusiensia, quorum revindicatio tot Regni Comitiis per Status et Ordines sollicitata est, post 360 Annos charo sibi Regno Hungariae reincorporandi, sed etiam partem Russiae Rubrae Provinciarum, in quam Jus Hungariae continuo quoque usu tituli Regum Galiciae, et Lodomeriae constanter servatur, Anno 1772. tempore subdivisionis Poloniae Coronae suae subjiciendi.

Si itaque Hungari Jus in Russiam Rubram ante adhuc sui in Pannionam ingressum Jure fortioris, quod omnium acquisitionum esse solet exordium, assurrexit, tale usque hodie conservatum exstitisse, ex praecedaneis liquet.

Hoc enim immediate post occupationem tributis a subjugatis Populis, vel eorum Ducibus acceptis, ipse Almus jam usu coepit. Bela III. assumto titulo Regis Galiciae, Andreas II. autem desuper Lodomeriae axiōmate roborayerunt, ac in successores transmiserunt. Andreas dato Ruthenis in Anno 1215. Rege in filii Colomanni persona, ostendit Regibus Hungariae fas esse, Russiae Rubrae Provinciis Hungariae obnoxiiis, pro volupe talem constituendi. Ludovicus I. Massoviam insuper ut Rex Hungariae ab Imperatore, et Rege Bohemiae Carolo sibi, successoribusque acquisitam pleno jure procuravit, et, cum Poloniae corona vigore testamenti in illum recidere debente, Russiae quoque Rubrae Provincias Juri Coronae Hungaricae obnoxias recepit. Quamvis autem Poloniae coronam post mortem in Jagellonum capitibus rutilare videamus, Provincias tamen Russiae Rubrae in Mariam, Regem Hungariae, filiam suam transiisse evicimus. Neque Sigismundus rebus Dalmaticis turbulentis se aere alieno gravare coactus, partis Hungariae per oppignorationem tredecim oppidorum Scepusiensium alienata Juri in has cessit — — eo minus Maria Hedvigi, sorori Jagelloni Regi Polono nuptae, usumfructum Russiae Rubrae terrarum concedens, easdem a corona Hungariae avulsisse, censenda, utut haec allegata paterna successione easdem, ut supra diximus, sibi vindicari, quas tamen, etsi quid Juris per successionem

in illas fovere potuisset, eadem Anno 1390. improli deficiente, ad Regnum revolvi oportuisset.

Ipse porro Wladislaus, cui solium regale Hungaricum per Optimates Hungariae oblatum fuit, Diplomate peculiari securam reddidit Gentem, futurum, ut non tantum per Sigismundum oppignorata oppida Scepusiensia absque nulla renumeratione fienda Hungariae restitui debeant, sed etiam ordinando brevi ex utriusque Regni Proceribus constituendo consilio, investigatione praemissa, an videlicet quid Juris Corona Hungariae ad terras Russiae Rubrae habeat? a sententia praestolatus, eidem Regno, ad quod pertinuissent, applicare velit.

Repetitae pluribus Regni Comitiis Hungarorum processus super tandem procuranda Regni redintegratione grande tribuunt pro Jure Hungaro argumentum, Juramenti quoque formula per Polonos per ipsum Regem Hungariae praestari desiderata, renunciationem a parte Hungariae ad Provincias Polonicas complectens, supponit, justo metu Juris Hungarorum Polonos tale Juramentum desideravisse, secus enim ipsa renunciatio per electionem tributi sibi Juris ad Poloniae coronam per solum Maximilianum Archi-Ducem plus, quam sufficiens fuisset — — — quare Rudolphus Rex Hungariae una cum Proceribus Regni sui Jur, dum nullus illorum in Regem Poloniae electus fuisset, ad Juri Polonio renunciandum ita multum, et saepe solicitati exstitissent.

Etsi tamen etiam ab amissione terrarum Russiae Rubrae multi anni elapsi sint, Jus Nationis in amissa nequaquam peremptum esse, censendum. Non enim Gentibus, sed Privatis tantum, et inter privatos praescribitur. Hinc etiam tempore subdivisionis Regni Poloniae antiquissimi Juris Patriae nostrae in Provincias Russiae Rubrae justa habita reflexio. Praeter enim restitutas terras Scepusienses Pignori, ut vidimus, per Sigismundum locatas, eae Provinciae Divae Mariae Theresiae obtenta Galicia, et Lodomeria accessere, quae partem Russiae Rubrae constituerunt.

Quibus autem limitibus Russia Rubra absoluta fuerit? qualiter modo vocitas Provincias his incluserit? difficilius solvendo est theorema, quam fuisset Juris in has demonstratio. Multum juvaret modernorum circulorum Galiciae, et Lodomeriae, ac Dinastarum, Civitatumque Archiva consuluisse — — neque fructu careret Claustrorum, et Ecclesiarum, quo videlicet antiquitus fine securitatis Literalia Instrumenta collata scimus, per vestigatio. Nunc sufficiat credidisse, quod obtenta Galicia, et Lodomeria, neandum id Juri Hungarico recidisset, quod antiquo jure recidere oporteret.

